

بسمه تعالی

الحمد لله الذی هدانا لهذا و ما كنا لنهتدی لولا ان هدانا الله . والصلوه
علی رسول الله وآله الطیبین

باتأییدات خداوند متعال ، نشریه دانشکده حقوق و علوم سیاسی مجدداً " در
دسترس اهل فضل و علاقمندان قرار می‌گیرد . انتشار مجدد این نشریه فرصت مناسبی است
برای معرفی این دانشکده و بیان اهمیت و مسائل و مشکلات آن :

الف - سابقه تاریخی و وضع موجود :

دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران ، از قدیمیترین مؤسسات آموزش
عالی به سبک جدید کشور ما است و از ادغام دو مدرسه سیاسی و حقوق که سالها قبل از
تأسیس دانشگاه تهران فعالیت آموزشی داشته‌اند ، تشکیل شده است .
مدرسه سیاسی به فرمان مظفرالدین شاه ، توسط وزیر خارجه وقت و پسرش حسن پیرنیا
مشیرالدوله تأسیس شد و در نیمه شعبان ۱۳۱۷ قمری افتتاح گردید و حسن پیرنیا به ریاست
آن منصوب شد . و این مدرسه که وابسته به وزارت امور خارجه بود بصورت دو دوره دو ساله
فعالیت می‌کرد و در ۱۳۰۵ شمسی از وزارت مذکور منتزع و به وزارت معارف وابسته شد .
مدرسه حقوق در ۱۳۳۹ قمری (۱۲۹۹ شمسی) بعنوان یکی از ادارات مستقل وزارت
عدلیه تأسیس شد و اولین رئیس آن ، مسیوپرنی مستشارفرانسوی عدلیه بود که چهار استاد
فرانسوی را نیز برای تدریس در آن مدرسه استخدام کرد . مدرسه حقوق ابتداءً دو رشته
تحصیلی حقوق و علوم اداری داشت و بعداً " رشته اقتصاد نیز در آن دایر گردید .
در سال ۱۳۰۵ ، مدرسه حقوق نیز از وزارت عدلیه جدا شد و به وزارت معارف
وابسته گردید .

در سال ۱۳۰۶ دو مدرسه سیاسی و حقوق به موجب اساسنامه جدیدی ادغام شدند
و مرحوم علی‌اکبر دهخدا رئیس وقت مدرسه سیاسی ، به ریاست مدرسه جدید منصوب شد .
در سال ۱۳۱۳ با تأسیس دانشگاه تهران ، مدرسه حقوق و علوم سیاسی بارشته‌های
قضائی ، سیاسی (دیپلماسی) ، اقتصادی و اداری و تجاری به دانشکده تبدیل شد .

در سال ۱۳۳۳ مؤسسه علوم اداری به کمک امریکاییها در این دانشکده تأسیس شد و در سال تحصیلی ۴۴ - ۴۳ مجزا شد و با انضمام رشته تجارت بصورت دانشکده علوم اداری و مدیریت بازرگانی درآمد.

در سال ۱۳۳۵ یک کلاس آزاد روزنامه نگاری در این دانشکده تشکیل شد که مستقیماً توسط استادان و رؤسای بعضی از دانشکده های روزنامه نگاری امریکا از جمله از دانشگاه یوتا دانشگاه کالیفرنیا، دانشگاه ویرجینیا و کانزاس اداره می شده است. این کلاسها در سال ۱۳۴۵ به تأسیس مؤسسه روزنامه نگاری منتهی گردید و این مؤسسه نیز بعداً از دانشکده حقوق و علوم سیاسی جدا شد.

در سال ۱۳۴۴ مرکز مطالعات عالی بین المللی به عنوان یک مؤسسه وابسته به دانشکده حقوق و علوم سیاسی تأسیس و در خرداد ماه ۱۳۴۵ افتتاح شده است و هدف از تأسیس آن تعلیم و تحقیق و کارآموزی در امور بین المللی بوده است و در مقطع فوق لیسانس نیز دانشجویان پذیرفته است. پس از انقلاب فرهنگی فعالیت آموزشی آن به حالت تعلیق درآمد و بعداً وظایف آموزشی آن به گروه آموزشی روابط بین الملل دانشکده واگذار گردید و در حال حاضر منحصرماً در بخش تحقیق فعالیت دارد و تاکنون چندین اثر تحقیقی منتشر کرده است.

در سال ۱۳۴۵ مؤسسه علوم جزائی و جرم شناسی تأسیس شد که فعالیت چندانی نداشت و در ایام پیروزی انقلاب اسلامی منحل شد و اخیراً برای فعالیت مجدد آن اقداماتی بعمل آمده است.

رشته اقتصاد نیز در سال ۱۳۴۶ از این دانشکده منتزع شد و بصورت یک دانشکده مستقل درآمد.

کلاس عالی ثبت و کلاس عالی قضائی ارتش و کلاس کارآموزی برای وزارت دادگستری نیز از جمله فعالیت های این دانشکده بوده است.

یکی دیگر از مؤسسات وابسته به آن دانشکده، مؤسسه حقوق تطبیقی است که پس از پیروزی انقلاب اسلامی به مؤسسه حقوق تطبیقی و اسلامی تغییر نام یافته است، به منظور مطالعه تطبیقی در مسائل حقوقی کشورها و نظام های حقوقی در سال ۱۳۵۳ تأسیس شده است و تاکنون چندین اثر در این زمینه منتشر کرده است.

وگرچه در چند سال گذشته فعالیتی نداشته است اما مقدمات فعالیت پژوهشی آن فراهم شده است. و بزودی شروع خواهد شد.

رشته‌های تحصیلی و گروه‌های آموزشی و مقاطع تحصیلی

دانشکده حقوق و علوم سیاسی فعلاً "دارای دو رشته تحصیلی حقوق و علوم سیاسی است و گروه‌های آموزشی آن عبارتند از:

۱- گروه علوم سیاسی

۲- گروه حقوق خصوصی و اسلامی

۳- گروه حقوق عمومی

۴- گروه روابط بین‌الملل

۵- گروه علوم جزائی و جرم‌شناسی

و مقاطع تحصیلی آن عبارتند از:

۱- کارشناسی علوم سیاسی

۲- کارشناسی حقوق

۳- کارشناسی ارشد علوم سیاسی

۴- کارشناسی ارشد حقوق خصوصی

۵- کارشناسی ارشد علوم جزائی و جرم‌شناسی

۶- کارشناسی ارشد روابط بین‌الملل و مطالعات فرهنگی

۷- کارشناسی ارشد حقوق عمومی که در سال جاری (۱۳۶۶) برای اولین بار

تأسیس شده است.

۸- دکتری علوم سیاسی

۹- دکتری حقوق خصوصی و اسلامی

۱۰- دکتری علوم جزائی و جرم‌شناسی

دوره‌های دکتری حقوق و علوم جزائی در سال ۱۳۳۴ تأسیس شده است و با فواصلی فعال بوده است. و در ابتداء بیشتر به کمک استادان دانشگاه‌های فرانسه و سوئیس اداره می‌شد و بتدریج قسمت اعظم برنامه‌های آموزشی و پژوهشی آن توسط اساتید ایرانی اداره شده است. بعد از انقلاب فرهنگی این دوره‌ها تاکنون افتتاح نشده است. البته دانشجویان قبلی بتدریج پایان‌نامه‌های خود را می‌گذرانده‌اند و باتدارک مقدمات لازم بزودی مجدداً برای دوره‌های دکتری دانشجو پذیرفته خواهد شد و تأسیس مجدد دوره‌های دکتری حقوق خصوصی و علوم جزائی و حقوق عمومی در این دانشکده به تصویب شورای گسترش وزارت فرهنگ و آموزش عالی رسیده است.

کتابخانه و امکانات آموزشی و پژوهشی و اداری:

دانشکده حقوق و علوم سیاسی دارای یک کتابخانه غنی و قدیمی است که از تأسیس مدرسه سیاسی در ۱۳۱۷ قمری تاکنون از طریق هدیه و خرید فراهم شده است و در حال حاضر بیش از ۶۰۰۰۰ جلد کتاب و ۸۱۸ عنوان مجله خارجی و ۴۴۴ عنوان مجله فارسی و عربی دارد و یکی از پرارزشترین کتابخانه‌های تخصصی در این زمینه است علاوه بر کتابخانه دانشکده، کتابخانه مرکز مطالعات عالی بین‌المللی که بصورت مجزی اداره می‌شود بیش از ۳۴۵۰۰ جلد کتاب و ۴۳۰ عنوان مجله خارجی و تعداد قابل توجهی مجله فارسی دارد.

کتابخانه مرکز مطالعات عالی بین‌المللی در زمینه امور بین‌المللی، یک کتابخانه پرارزش تخصصی است و بخصوص اسناد سازمان ملل آن بصورت منحصر به فرد در ایران منظم و آماده استفاده اهل تحقیق است و به این جهت مرجع اهل فضل و سازمانهایی است که به چنین کتابخانه‌ای نیاز دارند.

کتابخانه مؤسسه حقوق تطبیقی شامل تعدادی کتب و مجلات تخصصی است و فعلاً "با کتابخانه دانشکده حقوق ادغام شده است."

نشریات دانشکده حقوق و علوم سیاسی

این دانشکده و دو مؤسسه وابسته به آن یعنی مرکز مطالعات عالی بین‌المللی و مؤسسه حقوق تطبیقی و اسلامی، نشریاتی به این شرح داشته‌اند:

- ۱- نشریه دانشکده حقوق و علوم سیاسی که تاکنون جمعا " ۲۲ شماره از آن با فواصل نامنظم منتشر شده است و آخرین شماره آن در تیرماه ۱۳۶۰ بوده است و اینک با تأییدات خداوند متعال، شماره ۲۳ در دسترسی علاقمندان قرار می‌گیرد.
- ۲- نشریه روابط بین‌الملل از مرکز مطالعات عالی بین‌المللی به فارسی و لاتین تاکنون ۱۴ شماره به لاتین و ۱۲ شماره به فارسی منتشر شده است و از ۱۳۵۸ تاکنون منتشر نشده است و امید است بزودی مجدداً " در دسترسی اهل فضل قرار گیرد.
- ۳- نشریه مؤسسه حقوق تطبیقی که تاکنون ۸ شماره از آن منتشر شده است و آخرین شماره آن در سال ۱۳۶۰ بوده است و اقدام لازم برای انتشار مجدد آن فراهم شده است و بزودی در دسترسی علاقمندان به این موضوع قرار خواهد گرفت.

ب - اهمیت و مسائل و مشکلات آن :

رشته‌های علوم انسانی عموماً " و رشته‌های حقوق و علوم سیاسی خصوصاً " به لحاظ نقش و اهمیتی که در تعیین و تمشیت خطوط حرکت جامعه دارند ، به همان نسبت که اگر درست تنظیم و اداره و به خدمت گرفته شوند ، سفید هستند ، به همان نسبت نیز اگر به نادرست سازماندهی و اداره و استخدام شوند ، مخرب و مضرند و به لحاظ همین اهمیت است که در جریان تلاشهای استعمارگران و مستکبران برای ایجاد و حفظ زمینه‌های سلطه در کشورهای جهان سوم ، این قبیل رشته‌های تحصیلی دانشگاهی از اهم منافذ استعمار نو و استکبار جهانی می‌باشند که از این طریق فرهنگ و روش زندگی اجتماعی و کیفیت روابط داخلی و خارجی و خط مشی سیاسی و اجتماعی متناسب با منافع خود را بر ملت‌های مظلوم و محروم تحمیل کنند و این اقدام بصورت مستمر با استفاده از روش‌هایی از جمله : جذب جوانان کشورهای جهان سوم به عنوان تحصیل به خارج و تربیت نیروی انسانی از این طریق و ارائه محتوی و مواد برنامه‌های آموزشی و روش آموزش و پرورش و تنظیم دستگاه‌های اجرایی متناسب بآنها ، صورت می‌گیرد .

بانگاهی اجمالی به سوابق رشته‌های تحصیلی علوم انسانی در ایران و از جمله این دانشکده ، رد پای استعماری و استکباری را در اسلام زدایی و تحقیر و بیرون کردن فرهنگ اسلام و صحنه زندگی مسلمین به روشنی می‌توان دید که از همان آغاز تا سیس ، بطرق مختلف و با جدیت تمام بر اساس همان سیاست کلی تعقیب می‌شده است . و تدریس چند ماده درسی با محتوای اسلامی مثل حقوق مدنی و مقاومت‌های برخی از اساتید و دانشجویان نیز چندان کار ساز نبوده است و حتی در این موارد نیز کوشش می‌شده است تا موازین حقوقی و سیاسی اسلام در برابر موازین حقوقی و سیاسی غرب ولو از طریق طرح و دفاع بد ، ضعیف جلوه داده شود معارضه‌ها و مقاومت‌های اساتید و دانشجویان نیز به جهات و توقعات و انتظارات دیگری غیر از اسلام خواهی منحرف شود و لذا جریان‌هایی از قبیل ملی‌گرایی (جبهه ملی) دفاع از آزادی و دموکراسی و حقوق بشر و امثال اینها و البته هم به سبک غرب ، همواره در این دانشکده نضج و اوج می‌گرفته است و دست‌های پشت پرده به منظور انحراف جریانها از اسلام و حاکمیت آن همواره در کار بوده است و در این باره بیش از این توضیح لازم نیست که العاقل یکفیه الاشارة .

پس از استقرار نظام جمهوری اسلامی و ضرورت اسلامی شدن تمامی نهادها و قوانین و مقررات ، این امر در مسائل قضائی و مقررات حقوقی و قوانین و نیز مبانی

اعمال سیاست براساس اصول و فروع اسلام، بافوریت و همه‌جانبه ضروری بود زیرا نظام نمی‌توانست اسلامی باشد و موازین حاکم بر آن غیراسلامی باشد. و این ضرورت ایجاب می‌کرد که دانشکده حقوق و علوم سیاسی که در این زمینه‌ها می‌تواند کمک بسیار مؤثری کند، در امر برنامه‌های درسی و روش آموزشی و خط فرهنگی و تربیتی، اسلام را مبنی و اساس کار خود قرار دهد و علاوه بر همکاری و همفکری در تدوین قوانین و مقررات و ارائه راه‌حلهای و روشهای مفید، در امور حقوقی و قضائی و سیاسی، در تربیت نیروی انسانی مؤمن و متعهد و متخصص در نظام حقوقی و سیاسی اسلام برای اداره کشور اسلامی کوشش کند و در نهایت به معرفی و عرضه نظام برتر حقوقی و سیاسی اسلام به جهان تشنه معنویت منتهی شود. بر این نیت پس از انقلاب فرهنگی برنامه‌های با تغییراتی تنظیم شد و به اجرا درآمد. و امید بر این بود که با اصلاحات تدریجی، دانشکده به سوی کیفیت مطلوب حرکت کند و البته تاکنون موفقیت‌هایی نیز حاصل شده است اما مشکلاتی و مسائلی همچنان بر سر راه این حرکت مقدس وجود دارد که مانع تحرک لازم بوده است.

اهم آنها عبارتند از:

- ۱- مشکل استاد، به این معنی که اساتید متخصص حقوق و علوم سیاسی بر مبنای تعالیم عالی‌اسلام در حد نیاز در اختیار دانشکده نبوده‌است و این هم یک امر غیرطبیعی نیست زیرا جهت‌گیری قبلی دانشکده بر این اساس نبوده است و این مشکل به سادگی نیز قابل حل نیست باید اقدام جدی و ضربتی بعمل آید. البته اکثریت اساتید موجود دانشکده گرچه مشکلاتی داشته‌اند، زحمات قابل تقدیری را در امر آموزش متحمل شده‌اند.
- ۲- مشکل محتوای دروس و مواد برنامه آموزشی: مباحث نظری و عملی فقه اسلامی قرن‌ها است که توسط فقهای عظام بانهایت دقت موشکافی و بررسی و تجزیه و تحلیل شده است و آثار فوق‌العاده گرانبهایی به عنوان یکی از بزرگترین و غنی‌ترین موارث فرهنگی در این زمینه در اختیار جامعه بشری است اما دانشکده‌های حقوق و علوم سیاسی با شیوه‌های خاص آموزشی دانشگاهی امکان استفاده از این منابع و محتوای غنی آنها را ندارند و لازم است مباحث بگونه‌ای که قابل استفاده این قبیل مراکز باشد تدوین و تنظیم شود و قطعا باید بنحوی باشد که ضرورت وجودی دانشکده حقوق و علوم سیاسی را در قبال حوزه توجیه کند و اگر قرار باشد که عینا " مثل حوزه باشد اولاً " امکان ندارد ثانياً " فایده‌ای هم ندارد چون حوزه با سابقه و تجربه طولانی، در این زمینه‌ها فعال است پس باید خلاء حوزه را در عرضه علوم حقوقی و سیاسی بر مبنای تعالیم اسلام و نیاز جامعه اسلامی پر کند و این امر نیاز به کار و تلاش بسیار و مستمر فقها و اساتید دارد و در نظر آوردن این موضوع که

کلیت نظام اسلامی سالها در ایران اجرا نمی‌شده است، دلیل روشنی است بر اینکه در گذشته نیز در این زمینه به‌روال متداول در دانشگاه کاری صورت نگرفته است و امروزه که به‌لطف الهی تحت‌رهبری روحانیت معظم و قیام یکپارچه مردم مسلمان ایران پس از جانفشانیها و تحمل خسارات بسیار، اسلام حاکمیت یافته است، در این زمینه تکلیف دانشمندان سنگین است و نیاز به مجاهدات عظیم دارد. و به‌هر حال یکی از مشکلات دانشکده این است که محتوای اکثر مواد آموزشی هنوز تا اسلامی شدن فاصله بسیار دارد و این به‌همکاری و عنایت خاص حوزه‌های علمیه با دانشگاه نیازمند است.

خسارات معنوی ناشی از ضعف محتوای اسلامی مواد درسی در این دانشکده که باید کاملاً "اسلامی باشد و حداقل مبانی و اصول حاکم بر تفسیرها و تحلیلها و تطبیقها، اصول و مبانی اسلام باشد، بیش از آن است که در این مقال بتوان توضیح داد. عصاره کلام در این مورد این است که دانشجویان اگر در طول مدت تحصیل با محتوای غیر اسلامی و یا ضعیف مأنوس شوند، گرچه در غرب و یا شرق نیستند غرب‌زده یا شرق‌زده می‌شوند و انس لازم را با مبانی حقوقی و سیاسی اسلام پیدا نخواهند و اگر از نظر فکری بر مبنای تفکر اسلامی تربیت نشوند از لحاظ مهارت‌های اجرایی و تخصص کاربردی نیز نمی‌توانند افراد مفیدی برای انقلاب اسلامی و جمهوری اسلامی باشند. بنابراین، عنایت به این مشکل ایجاب می‌کند که علمای متعهد متشرع اعم از حوزه و دانشگاه با جدیت و با احساس مسئولیت نسبت به تدوین محتوای دروس و کتب و جزوات درسی بصورت مستمر کوشش کنند و بعلاوه مسئولیت برنامه‌ریزی کمیته‌های حقوق و علوم سیاسی شورایی عالی برنامه‌ریزی اقدامات لازم را برای تجدیدنظر در برنامه‌ها و عرچه اسلامی‌تر کردن آنها مبذول فرمایند.

۳ - مشکل کمبود امکانات دیگر از قبیل کتاب و مجله: برای دانشکده‌های علوم انسانی و از جمله این دانشکده کتاب و مجله در حکم آزمایشگاه برای دانشکده‌های علوم تجربی است و ضرورت مبرم دارد متأسفانه بعد از پیروزی انقلاب اسلامی به‌جهت گوناگون توجه لازم به این امر نشده است بخصوص با توجه به اینکه در سطح بین‌المللی از دیدگاه‌های سیاسی نسبت به انقلاب اسلامی و جمهوری اسلامی کتب و مقالات فراوانی نوشته شده است. و در زمینه تحولات حقوقی نیز در ابعاد مختلف، مطالعات وسیعی صورت گرفته و آثار فراوانی منتشر شده است و ضرورت دارد که کتابخانه این دانشکده از این جهت غنی باشد. البته فضلا و علمای داخل کشور نیز باید به‌امر تحقیق و تألیف اختتام خاصی بورزند و منتظر نوشته‌های دیگران بخصوص در مسائل حقوقی و سیاسی ایران نباشند که در این مورد دیگران منتظر هستند.

در پایان برای خودداری از اطاله کلام ضمن تأکید مجدد بر ضرورت تحقیق در زمینه‌های حقوقی و سیاسی اسلام و نیازهای جامعه اسلامی در مقطع کنونی از ذکر مسائل دیگر فعلاً " صرف نظر می‌شود. امید است دانشکده حقوق و علوم سیاسی با تجدیدنظری که انشاء الله بزودی در برنامه‌ها خواهد شد بتواند به سوی اهداف متعالی انقلاب اسلامی در ابعاد تربیت نیروی انسانی و گسترش و توسعه و توجیه و تفهیم و تعمیق مبانی حقوقی و سیاسی اسلام گامهای مؤثری بردارد.

بمأمید پیروزی رزمندگان اسلام و حاکمیت کامل
فرهنگ قرآنی بر فرهنگ کفر و شرک.

نجفعلی حبیبی
رئیس دانشکده حقوق و علوم سیاسی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی